

PRZEŁOŻENIE (55) *sb n*

-enie (53), -enie (2).

Pierwsze i drugie e oraz o jasne, w końcowym e wahania.

sg *N* przełożenie (19); -e (1), -(e) (18). ◇ *G* przełożeniã (25). ◇ *D* przełożeniu (2). ◇ *A* przełożeniẽ (4); -é (1), -(e) (3). ◇ *I* przełożeniẽm (4); -ém (1), -em (1) *SarnStat* (1:1), -(e)m (2). ◇ [*L* przełożeniu.] ◇ *pl* *A* przełożeniã (1).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde także XVIII w. s.v. przełożyć.

I. Rzeczownik od „przełożyć” (33) :

1. *Przetłumaczenie na inny język; interpretatio, translatio Mącz* (13) : Tenże Teodectus doradził krolowi aby do Biskupa żydowskiemu pisał żeby on kniemu żydy w ich mowie y w greckim wczone poślal ktorzyby ktemu przełożeniu doftateczni byli *BielŻyw* 112; Methaphora, μεταφορα Latine translatio, Przełożenie. *Mącz* 219b.

przełożenie czego (8): Ku przełożeniu zakonu ktoregoż żadałz poślalem ftarczow z każde⁶⁰ pokolenia fześć *BielŻyw* 113; (*nagł*) Przełożenie Státutu. (-) POzwalamy/ áby Vrodzony Ian Herbórt z Fulfztynã/ [...] ták iáko iuz poczãł/ Státut ná polfkiẽ przełożył *SarnStat* 59, 57, 59. *Cf* »przełożenie ksiãg«, »przełożenie tekstu«.

przełożenie z czego [= z tekstu] (1): Praca/ ácz nie méy głowy/ tylko przełożeniẽ/ Lecz z wielkiego człowiekã piłmã/ w zacnéy ceniẽ. *GosłCast* 10.

przełożenie z jakiego na jakie (1): NA przełożeniẽ Státutu z łacinfkiẽgo ná polfkiẽ/ y ná zgadzãniẽ y znalzãniẽ wfzytkich ftátutów/ deputuiem pãná Lubelfkiẽgo *SarnStat* 57 [*idem*] [*Konst* 1563/20 (*Linde* s.v. *przełożyć*)].

W charakterystycznych połączeniach: przełożenie praw, statutu (2), zakonu.

Wyrażenia: »przełożenie na [jaki] język« (4): Translatio vel tralatio Niefienie/ Przełãdzenie/ też przełożenie ná ynfzy yęzyk *Mącz* 124c; PRZEŁOZENIE PRAW ná polfki yęzyk. *SarnStat* 59. *Cf* »przełożenie z jednego języka na drugi«.

»przełożenie z jednego (a. [jakiego]) języka na drugi (a. [jaki])« (2): *FalZioł* +2; Interpretatio, Wykład/ tłumãczenie/ przełożenie z yednego yęzykã ná drugi. *Mącz* 172d.

»przełożenie ksiãg« (2): Vmył then moy przełożenia thy(ch) ksiãg lekarzkich z łacinfkiẽgo ięzyka ná polfki [...] dwie ofoblywy przyczyny k temu przywiodły. *FalZioł* +2; Y owfzem y do przełożenia drugich ksiãg twoich/ offiãrowãlem pracẽ moię (temuż) zacnemu Krolowi *ModrzBazBud* ¶6.

»niewłasne [= *niewłaściwe*] przełożenie« (1): niewiem czemu ftãrzy nie ktorzy *praefens*, czãs ninieyfzy łobie nád infzy vlubili: dla nie włãfnego też przełożenia textu Hebreyfkiẽgo *sum qui sum*, iẽstem ktorym iẽst *CzechEp* 67.

»przełożenie tekstu« (2): nád włãfne á iãfne przełożenie łãfnego textu Bibliiẽy/ ilefmy iedno mogli pilniechmy fiẽ ftãráli/ iákoby ku prãwemu wfzytkich rzeczy zrozumieniu nic nie vbyło *BibRadz* *5v; *CzechEp* 67.

»własne [= *właściwe*] przełożenie« (1): *BibRadz* *5v *cf* »przełożenie tekstu«.

2. *Przedstawienie, ukazanie, danie pod rozwãgẽ, do zastanowienia siã; propositio JanStat* [*w tym: czego* (9)] (10) : Przełożenie rzeczy pirwfe tey to Komediẽy. *BielKom* *nib* 5; W tym pãfalmie

obaczmy. I. Przełożenie modlitwy ku wyfluchaniu/ bo gdzie Pan wyfluchać nie raczy/ już tam zginienie. *LubPs G3 marg*; A tak tu ma nadobnej rzeczy przełożenie/ iż prozne jest wianie w kfiążętoch światá á w lyniech ludzkich *LubPs ffv, F2 marg, H3 marg, N3v marg*; Pierwsze [*Kredo*] wczyniono/ dla krotkiego wiary Chrześcijánskiej zámknienia y przełożenia. *LatHar 375, 315*; Do którego Sądu Naiwyszego Niemieckiego Zamku nálszego Krakowskiého: y do Wóytá nálszego [...] będzie wolno [...] od wśytkich Sędzi [...] áppellować/ odzywać/ y przed nimi kończyć y dokonywać fwéy áppelláciiey/ przez profte przełożenia rzeczy fwéy *SarnStat 956*.

Szereg: »przełożenie, [lub] propozycja« (1): Protasis – Przełożenie. propofiká [*lege*: propozycja]. *Calep [865]b*; [PRzełożeniu pirwżemu lub propoficij pirwżey przyganić nielza *BudUrząd 94v*].

3. *Postawienie wyżej, wysoka (a. wyższa) ocena [kogo] (2)*: A tak nielza iedno vmnie mułá być wwielkiej powadze ci wśyfy/ ktorzy sie kocháią wtobie á wmei myśli jest bárzo vtwierdzone to przełożenie ich *RejPs 207*.

przełożenie nad kogo (1): Więc mężoboyce y buntowniká/ y wierutnego łotrá Bárábafzá/ nád IEzulé miłego przełożenie. *LatHar 317*.

4. *Danie zwierzchności, uczynienie zwierzchnikiem [kogo nad kim] (1)*: Skąd iáwnie sie pokázuie że to przodkowanie iednego Biskupá nád inżemi od Apoštołow/ áni od Páná Krystufá niema fwego początku. (–) Y owżem sie stąd pokázuie/ że to przełożenie iednego nád drugim y z poštánowienia Páná Chriftofowego/ y Apoštołow iego/ y ze zwyczáiu kościelnego ma początek. *WujJud 155v*.

5. *Odłożenie na późniejszy termin; dilatio JanStat (5)*: Dzyecióm pozwánym co lat nie máią ma sąd przełożyć do lat/ ktorem przełożeniem dzyeci gdy przydą ku látom/ tedy żadną dawnością stronie zniknąć nie mogą *UstPraw H3*; A Sędzia z Podśedkiem poczętych Roków przekłádác nie máią/ pod winą stá grzywien. O którą stronie/ któraby sie tym przełożeniém wciążona bydź czuła/ wolno będzie pozwác/ y o nię czynić *SarnStat 735 [idem: przełożeniem] 737*.

przełożenie czego (2): á od przełożenia Roku prawdziwą niemocą/ y od kálfowania zapifu nie więcéy/ iedno grofz zá pámiętné y zá piśmo áby bráli *SarnStat 819, 738*.

6. *Wyrażenie: bibol. »chleb przełożenia« = chleb ofiarny (2)*: á połózycie ten stól przed załoną albo kortyną domu świętego świętych ná połnocy. Ná ten stól ma być kładzjon chleb przełożenia [*panes propositionis Vulg Ex 25/30*] (to jest święty) przed oblicznością moią. *BielKron 33, 35v*.

II. *Rzeczownik od „przełożyć się”: przejedzenie się (1)*: Ale iż rozmáithe przyczyny przypadáią/ ktore człowiekowi z bączności miarę biorą/ iż pod czas przeleie/ albo przełoży miárkę: s ktorego przełożenia/ roftą zbytne wilkości krew pfuiące *SienLek 45*.

III. *W funkcji podstawowej (21)*:

1. *Status społeczny; conditio, eminentia, prae eminentia JanStat (13)*:

W połączeniach szeregowych (9): [*obiecujemy*] iż od tego czáfu y ná potym żadného poddáného królestwá nálszego/ któregokolwiek doštoienstwá/ przełożenia/ stanu/ y stopniá będzie/ dóbr dziedzicznych nie będziemy brác *SarnStat 66 [idem 886]*; A ten Státut ná ofoby któregokolwiek stanu y záwołania y przełożenia ściągamy: á zwálczá ná Stárofty *SarnStat 946, 135, 194, 451, 662, 886, 891, 935*; [Nie mowili [*apostołowie*] o przełożeniu/ nie mowili o máiętności/ o budowaniu/ o

żenie/ Ale co mowili/ o mocnych wczynkoch/ á wielkich/ á dziwnych s̄prawach bożych *ErazmJęzyk* Kk3 (*Linde s.v. przełożyć*)].

Szereg: »stan, (i) przełożenie« = *status et (vel) conditio JanStat* [szyk 3:1] (4): A dluzniczi lyvbo wkroleśfiki lubo wmołdawfki zyemy byliby ktorego kolwyek śtanv. y przelozenya. mayą dlugi [...] placicz. *MetrKor* 40/818; MAiełtat Królewki Dekretem śwym/ [...] ná wieczné czáfy wśyfłtkim wobec/ ták Prokuratoróm/ iáko téż innym ośobóm którégokolwiek śtanu y przelożenia śą/ rofkázác y pohámowác raczył *SarnStat* 713 [*idem*] 750, 1112. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

2. Tekst przetłumaczony, przekład (6) :

przełożenie czyje [w tym: *G pron (1), pron poss (1)*] (2): *BibRadz* *4v; moje przełożenie y wykład [*ksiądz Powodowski*]/ ácz nieznácznie miánuiąc/ wśázáce znácznie gáni odrzuczáiąc iy *CzechEp* 267.

W połączeniu z nazwą języka przekładu (2): Czterzei Euangeliśtowie świeći, MATTHEVSZ, MAREK, LVKASZ, I IAN, Z Greckiego ięzyka na Polski przelozeni, i wykładem krotkiem obiasnieni. Wczym wśyfłtkim dokłádáno śię/ Lacińfkiégó/ i nakilka inśzych ięzykow przelożenia *MurzNT kt*, s. 166 marg.

Wyrażenie: »przełożenie słow(a)« [szyk 1:1] (2): Dla czego téż oto/ miedzy námi Polaki/ y łáćinniki śtárymi y grubymi/ iz śie ták to przelożenie śłowá greckiego/ Logos/ było śpośpolitowáło/ przetoż śie rzecz włádna byłá zatrudniłá *CzechRozm* 25; *CzechEp* 157.

Szereg: »przełożenie i wykład« [szyk 1:1] [szyk 1:1] (2): Nie mniej zły iefł *fol.* 96. y tych śłow Dawidowych [...] wykład y przelożenie *CzechEp* 157, 267.

3. Władza (1) :

Szereg: »państwo i przełożenie« (1): Ale mily Iezus [...] rzekl k nim: Krolowie panuią nad tymi ktoré pod śobą maią/ vkazuiątz motz nad nimi śwégó pańśtwa iy przelożenia/ ale wy nie tako/ tzuśf mácie działatz. *OpecŻyw* 95.

4. *Strop, płaszczyna oddzielająca kondygnacje budowli* (1) : Interceptale, prząnter vel przelozenye myelczuchowe, aut in cista *BartBydg* 75b.

Synonimy: **I.1.** przetłumaczenie; **2.** pokazanie; **4.** mianowanie, naznaczenie, nominacja, nominowanie, powołanie; **III.1.** kondycja, postanowienie, stan; **4.** piętr, piętro, przętr, przętro, taflowanie.

Cf PRZEŁOŻYĆ, PRZEŁOŻYĆ SIĘ